

HOOFSTUK 5

VOORSTEL VIR VERBETERING EN VERSTERKING VAN TEORIE EN PRAKTYK MET DIE OOG OP STRATEGIESE OPTREDE IN DIE PREDIKING IN 'N VERANDERENDE KULTUUR

Volgens Pieterse (1993:52) moet die teoretiese konsepte en die empiriese bevindinge van 'n homiletiese ondersoek geïntegreer word sodat verstelde konsepte daaruit geformuleer kan word. Dit sal lei tot 'n relevante praktykteorie (relevante prediking in 'n veranderende wêreld) om die preekpraktyk te rig en te stuur (Vos 1996:62).

In die homiletiek word daar verskillende teorieë gebruik (vgl. Hoofstuk 3 punt 6). Die teorieë kan wel van mekaar onderskei word maar moet nie geskei word nie. Die teorieë behoort mekaar te verryk en te verruim. Dit kan vergelyk word met 'n drie vertrek huis (Vos 1996:61). Die huis bestaan uit 'n:

- Hermeneutiese-kommunikatiewe vertrek
- Teologiese of fundamentele vertrek
- Praktyk teoretiese vertrek.

In die bewoning van hierdie drie vertrekke kom die homiletiek tot sy reg. In hierdie laaste hoofstuk word daar gefokus op die derde vertrek naamlik die praktyk teoretiese vertrek (Nell 1996:323).

1. Interaksie tussen bevindinge en die homiletiese model en die veranderende kultuur

Die resultate van die empiriese ondersoek naamlik die 'hooflyne' van die deelnemers se reaksies (Hoofstuk 4 punt 5.2.2) en die vyf kernbegrippe Hoofstuk 4 punt 6) moet nou in verband gebring word met die:

- Homiletiese model
- Verandering in die kultuur.

Die voorstelle vir die versterking en byvoeging van konsepte wat hier volg, is bedoel vir die praktykteorie se strategieë wat in relasie tot die homiletiese model staan.

1.1 Die preek is belangrik in die homiletiese model

Ten spyte van negatiewe stemme rondom al die probleme in die erediens en prediking kan die kerk nie daaraan dink om af te skaal aan die belang van eredienste en prediking nie. Gelowiges (72%) kom woon Sondag se erediens by om 'n boodskap vir die week te kry. Deur die navorsing uit hierdie studie is daar 'n oortuiging dat daar nie minder aandag aan die erediens en prediking moet gee nie, maar eerder meer. Deur die prediking word gelowiges geïnspireer, geroep en uitgestuur om waarlik kerk van Christus te wees. Die prediking bly stigtelik vir die geloofsgemeenskap deurdat dit die hoorders binnelei in 'n unieke taal en werklikheid. Deur die prediking word die taal van die geloof aangeleer en vind daar 'n gemeenskaplike gebruik van die taal plaas. Dit skep sodoende 'n fundamentele voorwaarde vir die gemeenskaplike geloofspraktyk. Die preek skep die taal infrastruktuur van die geloofsgemeenskap (De Roest 2005:178).

Ciska Stark (2005) het in haar ondersoek *'Proeven van de preek. Een praktisch-theologisch onderzoek naar de preek als Woord van God'* dieselfde bevinding gemaak het. Stark sê dat die preek vir die gemeentelede in die Gereformeerde tradisie steeds 'n uiters belangrike handeling in die erediens en in die lewe van die gemeente is. Die homiletiese model moet sterker klem daarop lê en verbeter word. Al verander die kultuur en die medium van kommunikasie bly die preek onverhandelbaar. In die Gereformeerde teologie en tradisie gaan dit om die verkondiging van die Woord van God uit die Skrif. Daarom is die preek in die erediens uit die Skrif 'n voortdurende konstante (Stark 2005: 454-458). Vir

gereformeerde Christen gelowiges is dit haas ondenkbaar om sonder die erediens en die prediking te kan bly voortbestaan.

Deur die navorsing het dit duidelik aan die lig gekom dat die erediens en die prediking 'n fundamentele rol speel in die onderlinge verhoudings van gelowiges. Die erediens en die prediking word gesien as die spontane gemene deler onder gelowiges. In Thomas Long (2001) se boek *'Beyond the worship wars: Building vital and faithful worship'* vra hy hoe lyk gemeentes waar die erediens outentiek is, getrou is aan die oorgelewerde 'leer van die apostels', maar lewend vandag – verstaanbaar en ervaarbaar in vandag se lewe? Alhoewel sekere gemeentes al die noodsaaklike kernbestandele van die liturgie gehad het, het daar iets geskort. Long noem dat 'passie' gemis word. Alhoewel daar baie beweging was, was die ervaring van werklike rigting nie aanwesig nie. Dit kan vergelyk word met 'n winkel waar jy nie agterkom wat dit presies verkoop nie. 'n Gemeente behoort vanselfsprekend nie net één verskraalde fokus te hê nie. In sekere gemeentes kom jy agter wat die organiserende middelpunt en energieke sentrum van passie is. Long (2001:65-84) het bevind dat tradisionele hoofstroom denominasies groei beleef waar daar 'n sterk verband is tussen die erediens en die bediening van die gemeente. Hierdie verband is duidelik in elke aspek van die erediens. Die erediens is die middelpunt van die uurglas (vgl. Van der Merwe 2009:158). Alles in die gemeente sentreer rondom die erediens en vertrek uit die erediens. Die missionêre uitwaartse fokus was deel van die hele diens, want daar word veronderstel dat gelowiges hulleself in die erediens wil gee vir God en vir iets groter as hulleself om 'n verskil in die wêreld te maak.

In die erediens en deur die prediking kom gelowiges tuis waar troos en versorging kan plaasvind. Dit sluit aan by die Nuwe Testamentiese beelde en metafore vir die kerk naamlik huis en familie. Ten spyte van die individualistiese kultuur van die meeste Westerlinge wat breedvoerig bespreek is (Hoofstuk 2 punt 1.6), kan gelowiges hulle verhouding met God en hulle verhouding met ander nooit losmaak nie. Die Bybel beklemtoon juis dat alhoewel individue sekere

dinge in die lewe op hulle eie kan doen, hulle nie werklik in hulle geloof in die Drie-enige God tot reg sal kom nie (Burger 2009:19).

Een van die konstante behoeftes van gelowiges is dat die preek hulle moet bemoedig en hoop gee. Saam met die behoefte aan hoop en bemoediging het die deelnemers hulle behoeftes verder uitgespreek dat die prediking 'n riglyn, appèl, boodskap, struktuur, gereedskap en nadenkend moet wees. Die prediking is juis instaat om God se 'etos' (wie en wat God werklik is) en die gelowige se 'patos' (pyn, stukkendheid, moedeloosheid, vrees, ellende) te laat ontmoet en omvou. Daar is 'n konstante behoefte dat die prediking sal bevestig dat God altyd daar is en 'n mens kán help.

Deur bogenoemde kan daar nie anders as om die prediking in die homiletiese model te versterk nie. Die praktykverstelling wat dus nodig is, is dat predikers nie moet dink dat die erediens en veral die prediking van minder belang word of is nie. Inteendeel, meer tyd, aandag en fokus sal daaraan bestee moet word.

1.2 Die werk van die Heilige Gees in die preekproses

'n Leemte wat die deelnemers uitwys deur die resultaat is dat daar nie so 'n sterk begrip by hulle is oor die werk van die Heilige Gees in die preekproses nie. Die Heilige Gees (76%) as 'n faktor wat relevante prediking kan beïnvloed word naas Lof-en aanbidding (91%), Kommunikasiestyl (90%) en Inhoud van preek (87%), vierde geplaas. By die vraag of hulle die die Heilige Gees se teenwoordigheid ervaar tydens die preek was die deelnemers se reaksies as volg:

Nie eintlik nie	17%
Ja, nie baie nie	27%
Ja, absoluut	56%

Ciska Stark lê sterk klem op die werk van die Gees in die preekmaak proses, in die lewering en in die ontvangs daarvan sodat mense 'n ervaring van God mag beleef (Stark 2005:458-465). Die homiletiese model moet weereens versterk word en meer eksplisiet die werk van die Gees in die preekproses beklemtoon en verreken. Die werk van die Gees moet duideliker gestel word. Die insig is deel van die Calvinistiese tradisie dat Woord en Gees saamgaan in die werk van God onder mekaar (vgl. Hoofstuk 3 punt 6.2.1).

Die prediking in die erediens is onontbeerlik vir gelowiges omdat God deur Sy Gees op 'n besondere manier teenwoordig is en werk. Daar gebeur veel meer as wat mense dink of kan sien. Die Heilige Gees se teenwoordigheid is veel meer as net 'n onthou of herinnering van Christus en Sy werk soos verduidelik in die Letterkultuur (vgl. Hoofstuk 3 punt 2.2). Omdat gelowiges hulle bevind in 'n verbruikerskultuur wat ervaringsgedrewe is, sal dié behoefte outomaties aanwesig wees binne die erediens (vgl. Hoofstuk 2 punt 1.8.3.3). Die tekort aan ervaring van die Heilige Gees se teenwoordigheid in die prediking het te doen met hoe gelowiges dink oor wat tydens die hele erediens gebeur – of nie gebeur nie. As mense glo dat Christus deur die werking van die Heilige Gees alreeds teenwoordig is (vgl. Hoofstuk 3 punt 6.2.3.2) dan raak die prediking in die erediens 'n lewende, inspirerende ervaring (Frost & Hirsch 2008:24). Die prediking en die erediens is die plek waar die Heilige Gees met mense besig raak. Nie net met elkeen se lewe nie, maar ook in elkeen se lewe (Burger 2009:22-23). Dit is die plek waar die lewende, selfopofferende God deur Sy Heilige Gees gelowiges inbring in die kragveld (ruimte) van Sy seënende, vergewende, helende en lewensveranderende liefde om mense se lewens nuut te maak.

Die 'hooflyne' van die deelnemers se reaksies (Hoofstuk 4 punt 5.2.2 en 5.2.2.2) het gedurig die belangrikheid van die persoon wat preek beklemtoon. By sekere predikers word die Heilige Gees meer ervaar. Deur die navorsing het dit duidelik geword dat die hoorders kan aanvoel as die predikant nie genoeg tyd in die

Woord bestee nie. Joubert (2009:66) skryf dat in die Nuwe Testamentiese tyd die eerste Christene met dié beginsel van begaafdheid deur die Heilige Gees gewerk het en nie met teologiese geleerdheid nie. Die eerste Christene het geglo dat die Heilige Gees bepaalde gawes aan gelowiges (predikante/pastore) uitdeel. Paulus sê onomwonde in Handeling 6 dat gemeentelike leiers/predikante nie alles in die kerk moet doen nie. Eintlik het hulle net twee opdragte naamlik om die Woord van God te verkondig (preek) en om te bid. Die Nuwe Testament maak dit duidelik dat hulle rol is om 'n ruim porsie van hulle tyd in God se teenwoordigheid deur te bring deur gebed en bestudering van die Woord. Dan moet hulle dit wat hulle by God gehoor het tydens die openbare gemeentelike samekomste (erediens) met ander deel (Joubert 2009:67).

Die praktykverstelling wat dus benodig word rondom die ervaring van die Heilige Gees, lê op drie vlakke. 'Eerstens' moet predikers daarvan bewus wees dat die kultuur waarbinne hoorders hulleself bevind oorheersend ervaringsgedrewe is. Dit kom baie duidelik uit die navorsing van Barnard (2004:68-72) dat die grootste spiritualiteitsbehoefte is die hartspiritualiteit. Die hoorders bevind hulleself binne 'n uitsaaikultuur waar ervaring 'n groot rol speel (vgl. Hoofstuk 3 punt 2.3 en 2.3.1). 'Tweedens' moet predikers die hoorders meer bewus maak van die Heilige Gees se teenwoordigheid. Dit is duidelik sigbaar dat baie gelowiges 'n letterkultuur bewustheid het van die Heilige Gees se teenwoordigheid. Die letterkultuur het 'n liniêre en logiese gedagtegang geskep weg van ervaring. Die impak van die gedrukte woord het so dominant geword dat dit die hoogste gesag van outoriteit geword het. Die boodskap word belangriker as die boodskapper. Waarheid verskuif vanaf verhouding na beginsel. Daar word gesteun op die inhoud en die konstruksie van die kommunikasie om aan die boodskap erkenning te gee. Die predikers moet self bewus word en gelowiges help om hierdie oorgang te maak na 'n verandering in religieuse kommunikasie (vgl. Hoofstuk 3 punt 2.2). 'Derdens' is die rol wat die prediker speel in sy ervaring met die werkinge van die Heilige Gees. Dit gaan oor integriteit, leerbaarheid, die behoefte om van die erediens 'n plek van gasvryheid te maak, die oortuiging dat

God deur Sy Heilige Gees alreeds teenwoordig is en dat in die prediking daar werklik iets gaan gebeur. Die prediker sal al hoe meer bewus moet raak dat hy besig is om met God te praat oor mense en met mense te praat oor God en die voorreg het om 'n ruimte te kan skep waarbinne 'n ontmoeting van God se gemeente kan plaasvind (Van der Merwe 2009:160-161). De Roest (2005:182) skryf dat in die preekmaak proses die bid tot die Heilige Gees die eerste voorwaarde is sodat die teks die prediker kan vasgryp.

“Bidden om het waaien van de Geest is een eerste voorwaarde, opdat de tekst de voorganger in de greep krijgt”.

Samevattend kan gesê word dat te veel predikante besig is met dinge buite hulle primêre verantwoordelikheid wat veroorsaak dat lidmate nie die Heilige Gees ervaar in die prediking nie. Predikers sal gehelp moet word om te besef dat hulle primêre verantwoordelikheid is om die Woord van God te verkondig (preek) en om te bid. Predikers moet voltydse studente wees. Hulle is daaglikse bidders, nimmereindigende soekers, kroniese lesers en deurwinterde eksegete. Hulle is pelgrims wat daaglik onderweg is na God se wêreld toe. Wanneer die prediker van harte deel word van die Bybelse verhale, metafore en beelde, dan kan daar brugbouend na vandag se wêreld toe gedink, gepraat en gesoek word. Binne hierdie spanningsveld van rondbeweeg tussen ‘*ancient-future*’, tussen Bybelteks en vandag moet die prediker hom daaglik vind. Dit is nie net 'n teoretiese beweging nie, nee, dis ook 'n eksistensiële skuif in die prediker se eie lewe weg vanaf ortodoksie na ortopraktyk.

“Orthodoxy as right belief will cost us little; indeed. It will allow us to sit back with our Pharisaic doctrines, guarding the ‘truth’ with the purity of our interpretations. But orthodoxy, as believing in the right way, as bringing love to the world around us and within us... that will cost us everything” (Rollins 2006:87).

Die praktyk teoretiese aspek ten opsigte van die homiletiese model moet versterk word en meer uitdruklik die werk van die Gees in die teenswoordige kultuur beklemtoon. Daarmee saam moet die prediker sy rol en wandel met God in die

preekproses beklemtoon en verreken, sodat die Woord en Gees tot openbaring kan kom in gelowiges se lewens.

1.3 Die toepassing in die preek is nie persoonlik genoeg nie

Prediking funksioneer altyd vanuit die hartklop van die gemeente/erediens en besit 'n konstituerende karakter (Long 1989:11-13). Kerkwees en erediens vereis prediking (Barnard 1985:565; Steyn 2008:22). Die prediker kom nie van buite nie, maar midde uit die gemeente en word deur die gemeente vertrou om as liturg/homileet te funksioneer. Deur die 'oë van God' (die lens van die Woord) en binne die verhouding met God kyk hy/sy na mense, en deur die 'oë van mense' (erediensgangers) kyk hy/sy verhoudingsmatig na God en die wêreld.

Die derde begrip in die verhouding van begrippe rondom die bevindinge oor die preek gaan oor die toepassing van die preek wat nie persoonlik genoeg is nie. Uit empiriese studies van Pieterse (1986:51-90) blyk dit dat die prediking sukkel om die Bybelteks vir die konkrete eietydse hoorder/gemeente te verwoord. By die vraag aan die deelnemers of die predikers iets verstaan van die konteks waarbinne die lidmate lewe het hulle soos volg geantwoord:

Ja, maar nie baie nie 28%

Ja, hy ken die konteks baie goed 72%

Maar by die vraag of die prediking jou help in jou persoonlike leefwêreld was die antwoord van die deelnemers soos volg:

Ja, maar nie baie nie 50%

Ja, ek kan nie daar sonder 50%

Dit wil tog iets verwoord dat die deelnemers nie oortuig is oor die uitwerking van die prediking in hulle lewens nie. Die toepassing van die prediking het nie werklik die hoorder se lewe beïnvloed nie. Dit beteken dat die preek meer tuis moet kom in die hoorder se situasie (Runia 1983:57-72). Die praktykverstelling wat dus

nodig is, is dat daar in die homiletiese model 'n begrip ingeskryf word van deelname/dialog deur die hoorder voor die preek, tydens die preek en na die preek. Pieterse (1979:101-112; 2001:19) huldig die standpunt dat die hermeneutiese kommunikasie slegs kan slaag wanneer daar kennis, verstaan en begrip is van die hoorder se situasie. Kennis van die taal en kennis van die werklikheid asook kennis van die konkrete gemeente situasie kan nooit geïgnoreer word in die hermeutiese proses nie. Volgens Pieterse (2001:78) probeer die prediker om 'n dialoog aan die gang te kry tussen die teologiese inhoud van die teks en die hoorder van die preek in hulle lewensomstandighede. Om enigsins te slaag in hierdie proses moet die prediker slaag met die 'verstaan' van die hoofinhoud en boodskap van die teks (vgl. Pieterse 1978:101-117), en dit dan met die oog op die preek 'vertolk' in die konkrete situasie van die hoorder/gemeente.

Om hierdie deelname/dialog te verkry word daar verwys na die voorstelle van Pieterse (1995:57-72) deur preek werkgroepe te skep (vgl. Pieterse 1986:131-136). Hierdie punt word ook sterk beklemtoon deur Grözinger (2008:99-120) in sy nuwe boek *'Homiletik'*. Ook de Roest (2005: 183) pleit en vra vir aktiewe deurleefde deelname van die hoorder in hulle verskillende situasies. Daarsonder kan die prediker nie werklik betroubaar wees om die preek toepaslik en persoonlik te maak nie. Daarom vra De Roest (2005:183).

"Hoe kan een voorganger betroubaar zijn, wanneer er geen betrokkenheid is bij de hoorders in hun concrete levenservaringen?"

'n Verdere belangrike bevinding van Schaap-Jonker in haar proefskrif *'Before the face of God. An interdisciplinary study of the sermon and the hearer's God image, personality and affective state'* is dat die kern van die saak dat die hoorders die preek goed ontvang te make het met 'relasionaliteit', dus verhoudinge tussen prediker, gemeentede en hul verhouding met God en met mekaar (Schaap-Jonker 2008:293-304). Die 'relasionaliteit' bevestig ook dat die meeste hoorders (67%) deur intieme persoonlike gesprekke deelname en

dialogoos oor die prediking wil hê. Die internet (17%) en vraelyste (17%) kan aanvullend tot die dialoog wees om niemand in die dialogiese proses uit te sluit nie. Hoewel die kommunikasiestyl (90%) van die prediker en die inhoud van die preek (87%) belangrike faktore is wat relevante prediking beïnvloed, is dit nie noodwendig die deurslaggewende faktor nie (Pieterse 1986:181; Müller 1983:210). 'n Gesonde, veilige vertrouensverhouding tussen homileet en erediensganger is dié bepalende faktor wat die preek meer persoonlik en toepaslik kan maak. 'n Homileet word dus vanuit die hart van die gemeente deur God geroep en deur die geloofsgemeenskap vertrou om met integriteit te getuig van die waarheid van God se liefde vir almal in Jesus Christus. In aansluiting hierby sien Heitink (2007:240) die liturg as 'n homileet wat 'n 'relasionele hermeneutiek' (Steyn 2008:31) moet beoefen. Met relasionele hermeneutiek word dan die verstaan van die erediensganger en die verstaan van die Woord in 'n dialogiese verhouding met God en met mekaar bedoel.

“Exegese en situasieanalyse gaan op deze wijze hand in hand” (Heitink 2007:240).

Bogenoemde sluit aan by die opkomende digitalekultuur wat al hoe meer interaktief gaan funksioneer. Daar moet vermoëns ontwikkel word om samewerkende ervarings te skep. Dit kan vergelyk word met 'n *'jazz ensemble'* of 'n improviserende teater. Alles is interaktief en inter generatief gedrewe (Miller 2004:89). Dit alles is die resultaat van die wegbeweeg van die verhoogoptrede as middelpunt na persoonlike interaksie en groepdinamika wat die nuwe verhoog of middelpunt word. Hierdie nuwe middelpunt skep 'n nuwe tipe byeenkoms (Miller 2004:90). De Roest (2005:185-195) sluit ook hierby aan waar die 'voorganger' (liturg/prediker) verskillende standpunte van die deelnemers versoen om 'n bepaalde doel te bereik. Dit geskied deur die kommunikasie van die teks in verhouding tot die situasie en leefwêreld van die hoorders. In hierdie hoorders groep gaan dit om 'n klimaat van openheid en vryheid waardeur gesamentlike ontdekkings moontlik word. Uit hierdie gesprekke en die waarskynlike wrywing en skuring groei die preek wat oor die

teks handel, maar ook oor die hoorders. Dan kan die preek sigself afspeel soos 'n drama. Aanvanklik is die predikant die enigste akteur op die verhoog. Natuurlik met die Regisseur agter die gordyn. Die gemeente is die gehoor. Maar soos wat die drama ontwikkel en die gemeente hulleself begin herken in die verhaal word hulle medespelers. En die spel word een van dodelike erns. Want die lidmaat begin sy verhaal, die storie wat sy verhaal kenmerk, inruil vir 'n ander een wat hom sy lewe voortaan anders gaan laat leef. De Roest (2005:173) gebruik ook die metafoer van die toneelwêreld met die teater, regisseur, akteurs en repetisies. Met die teaterwêreld as voorbeeld en die aktiwiteite van die regisseur as die afrigter/spelleier/toneelbestuurder van die akteurs in die toneelspel word daar gevra wat die insigte daarin vir die mens leer oor die ontstaan van insigte vir die geloof kommunikasie van die preek en die interaksie binne die totale geloofsgemeenskap? (De Roest 2005:184-185). In die teaterwêreld word mens eerstens getref deur die omskrywing van repetisies en voorstellings as 'n gemeenskaplik-skeppende gebeurtenis. Volgens die Regisseur gaan dit in die repetisies oor die versterking van die akteurs se charisma waardeur hy/sy buitengewone populariteit en lojaliteit verwek (De Roest 2005:189). Vir die preekkundige proses is hierdie insig van groot belang. As dit toegepas word op die voorbereiding van 'n preek moet mens besef dat die voorganger/prediker en die betrokke geloofsgemeenskap, deelgenote is. Dit gaan oor die gemeenskaplike deelname in die ontmoeting met die teks. Maar meer nog, dit lei tot kreatiwiteit, pastorale interaksie, missionêre en diakonale kommunikasie. Hoe meer Christene idees uitruil en gesamentlike projekte aanpak, hoe beter (vgl. Wepener 2009:182-184).

Ook buite die erediens moet daar sterk persoonlike verbintenisse met die gemeente gebou word. Daar word gesmag na leiers wat toeganklik, in voeling, beskikbaar en eg is. Relevante prediking in 'n veranderende wêreld verwag van die liturg om sterk, liefdevol, wys en entoesiasies te wees.

“Daar moet 'n 'web van bekendheid' in die gemeente wees, waarvan die liturg integraal deel is” (Van der Merwe 2009:161).

Die liturg moet in die erediens voorgaan en lei soos iemand wat weet hy/sy lei mense na 'n goeie plek toe. Hy/sy is soos die dirigent wat die gawes van die hoorders/gemeente bymekaarmaak en laat saamspeel. Daarom is dit van kardinale belang om die leierskap van die erediens met ander te deel en deelname aan die erediens aan te moedig. Deur hierdie deelname en dialoog word daar 'n verwagting geskep dat God in die erediens en deur die prediking die hoorders/gemeente wil ontmoet. In hierdie verwagting kom daar 'n prinsipiële openheid vir verrassings in die erediens. By die vraag aan die deelnemers: 'Wat vermag jy van die preek in 'n erediens?' kom dit duidelik aan die lig dat 56% van die deelnemers se verwagtinge groot is, 27% se verwagtinge is neutraal en 17% se verwagtinge is nie groot nie. Amper die helfte van die deelnemers getuig van slegte ervaringe in die verlede wat hulle skepties en beskermend maak om nie hulle verwagtinge te hoog te stel nie. Dit beteken juis die feit dat die hoorder groot verwagting het van die prediking en dat hulle nie teleurgestel wil word nie.

Relevante prediking is nie teoretiese, onpersoonlike kommunikasie wat deurspek is met imperatiewe ('doen dit, doen dat'), dreigemente ('as julle dit nie doen nie, gaan God julle straf'), of die skep van ellelange skuldgevoelens nie ('ek doen altyd te min te laat'). Nee, dit is eietydse, Skrifgetroue prediking wat sowel prediker as deelnemers/hoorders uitnoui tot die deelwording aan God se reddingsverhale en tot die verandering van sy mooi wêreld en almal daarin. Soveel te meer moet die homiletiese model (Hoofstuk 3 punt 6.2.2.7) versterk word deur doelbewuste deelname te skep van die hoorder voor, tydens en na die prediking/erediens. Hierdie aspek van deelname en dialoog wat Runia (1983), Pieterse (1986; 1995), Grözinger (2008) en De Roest (2005) stel moet pertinent in die homiletiese model ingeskryf word en in die praktyk toegepas word (vgl. Pieterse 2001:55-73)

1.4 Lof-en-aanbiddingsbehoefte

Nieteenstaande van ouderdom of situasie bly musiek steeds 'n kragtige en vormende instrument in geloofsvorming. Teologie word meermale hoofsaaklik gevorm uit die liedere wat gesing word as die boodskappe wat gehoor word. Musiek is die kernreaktor van gemeentelike aanbidding. By die musiek word die radio-aktiewe materiaal gestoor, word die energie opgewek, maar dit kan ook die vernietigingspunt wees van 'n gemeente. Verandering in liturgiese orde kan lei tot 'n debat, maar verandering in die styl van musiek kan lei tot verdeeldheid in die gemeente. Juis daarom is die tema van musiek in die liturgiese oorloë die felste twispunt. Van die kontemporêre musiek (lof-en-aanbidding) of beter bekend as '*praise en worship*' word gesê dat dit oppervlakkig, verskralend en herhalend is. Kritici vanuit die tradisionele musiek noem dat hierdie musiek nie kerkmusiek is nie. Aan die ander kant word tradisionele musiek as koud, kognitief, argaïes en vervelig afgemaak. Daar is 'n oor en weer verdagmakery. Maar wat betref die lof-en-aanbidding in die kontemporêre genre kan selfs die felste kritici uit die meer tradisionele kerkmusiek nie die energie, oorgawe, gevoel en kreatiwiteit ontken van die gelowiges wat hieraan meedoen nie. Dit is heeltemal verstaanbaar omdat gelowiges hulle tans bevind in 'n sekere kultuur. Soos bespreek in Hoofstuk 3 punt 2.3 en 2.3.1.3 bevind gemeentes hulle binne 'n uitsaaikultuur. Die deelnemers aan die navorsing het lof-en-aanbidding (91%) as die grootse faktor bestempel wat relevante prediking kan beïnvloed. Omdat hoorders hulle bevind in 'n verbruikerskultuur wat versterk word deur die digitalekultuur, word lof-en-aanbidding gesien as dié faktor wat bydraend is om die ervaring van die erediens/preek te versterk. Thomas Long (2001:13) noem dat lewende en groeiende gemeentes eredienste hou met musiek en gemeentelike sang wat van uitnemende kwaliteit is en wat eklekties is in styl en genre. Long noem dat daar drie kenmerke van die musiek (lof-en-aanbidding) in die eredienste is van lewende en groeiende gemeentes (Long 2001:61-64).

Eerstens is die musiek 'gemeentelik', omdat die musiek vanuit die gemeente kom en die gesamentlike aanbidding in die erediens dien. Dit is baie belangrik om te besef dat die musiek nie uitvoerend van aard is nie, maar gesamentlike

gemeentelike lof-en-aanbidding is. Goeie lof-en-aanbidding is in die vorm van 'n interaktiewe gemeenskaplike teater. Die musiek dien nie meer as onderbrekings of musikale tussenspele nie, maar help mee om die vloei in die diens te verseker (Van der Merwe 2009:154). Die vloei in die erediens en veral die lof-en-aanbidding kan nie genoeg beklemtoon word nie. Musiek is juis in staat om die garingdraad te wees tussen momente in die erediens. Musiek moet die erediens omarm vanaf begin tot einde.

Die praktyk ervaring van die navorser is dat die vloei in die musiek gaan oor die oorgange tussen liedere en momente. Oorgange moet vooraf geoefen word en is eintlik belangriker as die oefen van die musiek/liedere self. Die gemeentelede kan die spanning aanvoel van die musikante as hulle begin twyfel, veral by die oorgange tussen liedere en momente. Wanneer die musikante veilig en gemaklik voel met die oorgange dan ontspan almal en die gemeente neem meer deel. Die vraag is hoe lyk lof-en-aanbidding wat vloei? Hoe kom mens daarby uit? Daar moet ses kritiese vrae gevra word wat aansluit by die belangrikheid van dialoog en deelname wat voor, tydens en na die erediens plaasvind. Hierdie aspek van deelname en dialoog sluit weereens aan by dit wat Runia (1983), Pieterse (1986; 1995), De Roest (2005) en Grözinger (2008) pleit. Die vrae is soos volg:

1. Wat voel mens wil die mense vir die Here sê? (Gaan oor ervaring, deelname en die hart van mense)
2. Watter liedere kan bogenoemde die beste kommunikeer?
3. Hoeveel tyd in die erediens is daar vir die lof-en-aanbidding?
4. Watter tematiese vloei voel die gemaklikste? (Lof-en-aanbidding moet geheel vorm)
5. Wat gebeur voor en na die lof-en-aanbidding?
6. Watter lied gaan die diepste moment in die lof-en-aanbidding teweeg bring? (Die erediensganger moet voel dat hy/sy en God alleen in die vertrek is).

Tweedens is die musiek van 'uitnemende kwaliteit'. Die klem lê op kwaliteit en nie kwantiteit nie. Dit lê ook in 'n verskeidenheid van vorme. Hier speel twee faktore 'n belangrike rol. Eensyds het die musiek 'n bepaalde funksie omdat die gemeente beleef dat bepaalde gedagtes en gevoelens toepaslik tot uitdrukking kom (Long 2001:62-63). Liturgiese klempunte soos geloofsbelydenis, skuldbelydenis, vryspraak, dankoffer ensovoorts moet deel van die lof-en-aanbidding gemaak word. Sodoende word hierdie liturgiese klempunte regterbrein oomblikke. Hoe dieper die aanbiddingsmoment hoe eenvoudiger en bekender moet die musiek wees (*'less is more'*). Andersyds moet die musiek ook intern en tegnies aan 'n sekere minimum van algemeen aanvaarde musikale en letterkundige beginsels voldoen. Herhaalde cliché's, vreemde assosiasies en groot toon strekwydte moet vermy word. Die klem lê op die lied wat 'singvriendelik' is (Van der Merwe 2009:155). Dit is baie belangrik dat 'kerkmusiek' op een of ander wyse steeds as 'kerkmusiek' herkenbaar sal wees. Daar móét gevra word na die teologiese inhoud om te voldoen aan die interne kriteria sodat erediensgangers tot 'n voller ervaring van geloof kan kom. Die groot vraag rondom 'uitnemende musiek' en die skuif weg van kwantiteit na kwaliteit is: Moet die gemeente steeds die liedere sing waarvan hulle hou of moet daar 'n vorm van dwang na nuwe liedere plaasvind? Daar moet altyd begin word by die liedere wat vir die gemeente bekend is (Long 2001:63). Maar daar moet ook 'n mate van musikale druk op die gemeente geplaas word om by 'n meer volwasse, ryp musikale uitdrukking uit te kom. Daar word altyd begin waar die gemeente tans is, maar hulle word nie daar gelaat nie. Met ander woorde musiek word benodig waar daar opregte deelname kan wees maar wat ook die erediensgangers bemoedig om die reis voort te sit na 'n meer volwasse, komplekse verstaan van geloof.

Derdens moet die musiek 'eklekties' wees. Volgens Long (2001:63-64) moet daar nie twee vertikale skeidslyne getrek word op die kontinuum van musikale style nie. Met ander woorde net 'n sekere styl van lied word toegelaat. Daar moet eerder 'n horisontale lyn getrek word waar die musiek bo die lyn

‘uitnemendheid’ verteenwoordig en die lied onder die lyn nie waardig geag word as deel van die lof-en-aanbidding in die erediens nie. Dit beteken dat ‘beter’ en slegter’ musiek nie byvoorbeeld met kategorieë (klassiek versus kontemporêr) omskryf kan word nie.

As daar met die homiletiese model wisselwerking is word daar vasgestel dat daar niks verwoord word van musiek (lof-en-aanbidding) nie. Daar word aangesluit by Grözinger (2008:287-289) wat die prediking as deel van die liturgie stel. Die liturgie, sang en musiek (lof-en-aanbidding) het ‘n sterk invloed op die ontvangs en ervaring in die preek. Ook Wepener (2009:189) verwys na nuwe tendense waaronder

“... voortdurende vernuwing rakende musiekstyle en –smake, aktiewe soeke na ‘n liturgie wat die alledaagse lewe beïnvloed”.

Dit alles sluit aan by ‘n soort behoefte-bevrediging by sommige wat sterk herinner aan verbruikerisme (vgl. Hoofstuk 2 punt 1.8).

In die homiletiese model moet daar ‘n toevoeging plaasvind waar sang en musiek (lof-en-aanbidding) deel vorm van die homiletiese proses wat sal lei tot ‘n beter hermeneutiese kommunikatiewe handeling.

1.5 Die uitsaaikultuur en die oorgang na die digitalekultuur

Die oorgang van die uitsaaikultuur na die digitalekultuur gaan nuwe kommunikasievaardighede vereis. Die hartseer is dat die meeste predikante (veral in die Ned. Geref. Kerk) opgelei word om te preek binne ‘n letterkultuur (vgl. Hoofstuk 3 punt 2.2). Baie preek style wat steeds aan die orde van die dag is, is ontwerp om te kommunikeer binne ‘n wêreld wat ‘n klompie jare gelede reeds oor en verby is. Dit is bedoel om hoorders op rasionele vlak aan die hand van goed gestruktureerde voordragte te probeer oortuig van die waarheid. Die aanbidding geskied binne ‘n konstante en logiese orde wat opbou na die

prediking van die Woord. Die inruiming van die aanbiddings geleentheid is daar om inligting oor God en God se waarhede oor te dra. Die kerk het verander vanaf 'n ruimte van intieme verbintenis na 'n ruimte van rasonele afskeidbaarheid.

Baie predikers wat hulle bevind in die letterkultuur begin nou eers vrede maak of gemaklik raak met die uitsaaikultuur se manier van aanbidding en ervarings gerigtheid. Die uitsaaikultuur het die linkerbrein oorweldig met beelde wat nie gemaak is om alles te verwerk nie. Die regterbrein wat geassosieer word met kreatiwiteit, spontaneïteit, en patroon herkenning is baie beter in staat om die aanhoudende vloei van beelde en klanke te verwerk (Howard 2006:58). Die toename en dominansie van die uitsaaikultuur het regterbrein vermoëns meer waardevol en nodig geag. Die uitsaaikultuur word gedryf deur ervaring. Dit is 'n gebeurtenis vol aanbiddinge en feesviering rondom die Evangelie. Aanbidding en reaksie is belangrik, gevolg deur stories van en persoonlike ervarings deur die prediker. Die meeste van die deelnemers (56%) bevind hulle binne hierdie kultuur. Die aanslag van die prediker, die vertolking van die teks in hedendaagse gebeure en taal deur 'n eietydse storie, die poging om nuwe gedrag te skep, is alles deel van die uitsaaikultuur se poging om aksie te stimuleer en te skep. Die klem is om nou of in die nabye toekoms hierdie gedragsverandering te bewerkstellig. Die prediker doen 'n dringende oproep op die hoorder om sy/haar lewe te verander en skets ook die aksie stappe om dit te doen (Miller 2004:74).

Die navorser meen dat in Suid-Afrika die klem nog 'n geruime tyd gaan val op prediking binne-in die uitsaaikultuur. Maar baie predikers gaan in hulle unieke kontekste uitgedaag word om nuut te dink oor prediking in die opkomende digitalekultuur. In die navorsing soos vervat in Hoofstuk 4 murmel die stemme (67%) van die opkomende digitalekultuur. 'n Soeke na 'n samekoms vol ervarings (multi-sensories) van saambinding, inter aktiwiteit, verhoudings (omgee/intimiteit) en eenvoud.

“The experience will not be the intellectually passive experience of watching television, or emotionally distant experience of reading. Our minds and bodies will undergo yet another rewiring to support this different sensory experience. We now have the means to allow our desires to journey virtually any place, to consider anything we choose” (Pagitt 2005:78).

Die skuif na ‘n naderende digitale gedifferensieerde kultuur is meer as net ‘n skuif in tegnologie, gesindheid en verstaan. Dit is ‘n sensoriese verandering met rewolusionêre implikasies. Cas Wepener noem dit:

“Implementering van tegnologie in meer aspekte as slegs die gebruik van ‘PowerPoint” (Wepener 2009:189).

Die uitstaande kenmerke van die digitalekultuur (vgl. Hoofstuk 3 punt 2.4) is dat iets wat eers in die toekoms moet gebeur, nou alreeds plaasvind (*‘future perfect’*). Die gevolg is dat die digitale tegnologie ‘n mens se tydsbegrip en geskiedenis verander. Die manier hoe dit gebeur is om die toekoms bewustheid ‘n realiteit te maak en die beste van die verlede ook deel daarvan te maak (Miller 2004:77).

Binne die digitalekultuur bevind die Konvergensie-kerk homself met sy unieke Konvergensie-liturgie wat nie net die musiek nie, maar ook alle ander liturgiese elemente insluit (Van der Merwe 2009:167). Konvergensie-liturgie wil die unieke bydrae van elke deel van die Christelike tradisie respekteer. Dit sluit ook aan by Niemandt (2007) se studie van die ‘Ontluikende Kerk’ (vgl. Hoofstuk 2 punt 1.5). wat gesien word as ‘n beweging wat gevoed word uit alle denominasies en kerklike tradisies. Daar moet ‘n samevloei van liturgiese bronne uit die breër Christelike tradisie kom wat ‘n outentieke ervaring teweeg bring, maar ook relevant is omdat dit in ‘n kontemporêre vorm uitgedruk word. Die tradisionele en die kontemporêre is nie kompetend in die liturgie nie.

Met betrekking tot die prediking in die digitalekultuur, gaan dit nuwe kommunikatiewe vaardighede vra. Meer nog, dit gaan vra dat alreeds wetende kommunikasievaardighede herbesoek en verbeter moet word. Naas die lof-en-aanbidding (91%) word die kommunikasiestyl van die prediker (90%) as die tweede belangrikste element gesien wat relevante prediking kan beïnvloed. Die vraag is hoe vind prediking plaas binne 'n opkomende digitalekultuur?

In die digitalekultuur moet daar 'n wegbeweeg plaasvind van die verhoogoptrede as middelpunt na persoonlike interaksie en groepdinamika wat die nuwe verhoog of middelpunt word. Hierdie nuwe middelpunt skep 'n nuwe tipe byeenkoms. Predikers neem die rol in van 'fasiliteerders' om die versamelende ervarings van die hoorders te belyn. Die prediking word 'n daad wat die sosiale en kulturele norme uitdaag soos rassisme, globale verhitting en vigs wat baie meer op die voorgrond moet wees, asook mense se sosiale betrokkenheid in die wêreld. Christenskap is nie net 'n saak van die siel nie, maar van liggaam en siel. Die prediking moet nie net inligting oor hierdie sake bevat nie, maar ook persoonlike ervarings oor hoe dit deur gelowiges onder mekaar aangespreek word.

Die boek van Doug Pagitt (2005) *'Preaching Re-Imagined'* pleit vir progressiewe, interaktiewe dialoog in die digitalekultuur. Dit sluit aan by die dialoog/deelname wat in die homiletiese model versterk moet word.

"Regular people led the call to worship, read the psalm, introduced communion, offered a prayer of invocation, led us in body prayer, and gave the announcements. The contributions of all these different people help us create an atmosphere where participation is the expectation. When the interactive sermon is set in that context, people are ready to take part" (Pagitt 2005:172).

Die homiletiese teorie sal die nuwe digitale kultuur moet verreken. Predikers sal bewus gemaak moet word dat kommunikasiemiddele nooit neutraal staan nie.

"The medium is the message" (McLuhan 1964:9).

Die verskillende kommunikasiemiddele waardeur mens inligting ontvang moet altyd verreken word. Trouens, hulle het die krag om 'n mens te verander. Dit maak nie saak wat die inhoud is nie. Ook kan daar nie net geoordeel word aan die inhoud nie. Predikers word geleer om massakommunikasie strategieë te gebruik om die impak van die prediking te verbeter. Daar sal gekyk moet word na interpersoonlike kommunikasie vaardighede as 'n manier om die gemeentelede uit te nooi na 'n meer betekenisvolle lewe saam met God. Daar word aangesluit by Vos (1996:163) wat sê dat die hele persoon van die prediker moet met die hoorder kommunikeer:

“... Hy moet deur sy aanwesigheid warmte, vertrouwe, egtheid en deernis uitstraal.... op die wyse dra hy dit aan die hoorders oor dat hy homself gee en die hoorders aanvaar”.

Saam met die mondelinge kommunikasie is die liggaamshouding van die prediker van kardinale belang. Dit is die grondhouding van kommunikasie (Petkewitz 1991:211). Liggaamstaal het 'n groter impak as woorde en kommunikeer onmiddellik met hoorder se onderbewuste (Vos 1996:164). Oogkontak is een van die belangrikste aspekte van kommunikasie. Deur oogkontak word daar nie net gekommunikeer nie, maar vind daar konneksie tussen die raakvlakke van individue plaas. 'n Kombinasie van oogkontak en humor lei tot kommunikatiewe intimiteit (Petkewitz 1991:212). Saam met oogkontak en humor moet vrye preek lewering plaasvind. Dit is een van die hoofredes waarom kommunikasie nie tussen predikers en hoorders plaasvind nie. Long (2001:100) het bevind dat predikers wat slaag om deelname te vind vanuit die hoorders, se stemtoon is *'energetically conversational'* – nie gretig energiek nie, maar warm. 'n Mens kry nie die indruk dat hulle besig is om bevele uit te deel of met mense te raas nie, maar dat hulle besig is om vriende in die aanbidding van Christus te lei. Die data uit die empiriese navorsing ondersteun bogenoemde deur dit wat deur die deelnemers geopper is naamlik:

“Sommige dominees se preekstyl pas nie by die formaat en spiritualiteit van 'n betrokke erediens nie”

“Moenie sarkasties en afbrekend in die prediking wees nie. Ek hou nie van geestelike manipulasie nie. Vermoed asseblief negatieweiteit”

“Natuurlike kommunikasie/manier van aanbieding. Meer spontaneïteit kan die kwaliteit van prediking verbeter. Moet asseblief nie aflees nie”

“Ek verstaan nie altyd die preek nie- veral as sekere dominees preek”.

Dit sluit aan by Burger (1995:100) dat die styl van die liturg van deurslaggewende belang is. In dié verband skryf Burger (1995:100):

“Dit beteken ook dat ons die prediking moet uithaal uit ‘n modus waarin emosionele afdreiging plaasvind of bevele gegee of erger nog: oordeel aangekondig word. Die primêre modus van die prediking is vertelling. Die prediking wil nie oordeel of bevel of beskuldig of manipuleer nie, maar vertel en inlig en getuie afle”.

Dit is baie duidelik dat in die digitalekultuur die klem baie sterk val op verhoudings en interaktiwiteit. Suksesvolle predikers in die digitalekultuur is gemaklik om ook op afdraaipaaie te gaan binne ‘n bepaalde tema om sodoende ‘n nuwe storie te skep binne die interaksie wat sal ontstaan met die hoorders.

“The problem is that preaching, as we know it, suffers from a relationship problem” (Pagitt 2005:21). Dit gaan om ‘n verhouding wat die prediker het met die hoorder, die inhoud, die bronne van inhoud en die manier van oordrag. Prediking bly waardevol, maar mag nooit gereduseer word na ‘n toespraak wat net in een rigting kommunikeer oor die evangelie nie. In die digitalekultuur word daar gevra na meer kommunikasie, nie minder nie. Gemeentes en gemeenskappe moet ruimtes word waarbinne daar meer geluister word na die prediker onder en tussen mekaar as na die prediker wat voor almal staan. Die ontluikende digitalekultuur smag na leiers/predikers wat toeganklik, in voeling, beskikbaar en eg is. Hulle wil in verbinding wees met iemand wat ongeskrewe en ongerepeteerd is. Hulle soek ‘n egte persoon wat saam met hulle op reis kan wees. Die gevolg is nie meer prediker-hoorder nie, nee, dis nou prediker-deelnemer. Die verhouding tussen prediker-deelnemer is onderhandelbaar in

die homiletiese teorie. Die digitalekultuur soek nie iemand wat af en toe afklim van 'n verhewe posisie om 'n preek te lewer of om 'n verhewe plato te skep nie.

Hierdie bogaande voorstelle wat die homiletiese teorie meer gepas maak vir die eietydse kultuur, pas ook goed in by die moderne kerkbegrip van Heitink (2007) naamlik die begrip van 'inkulturasie', die inkom in die huidige kultuur met kerk en prediking. Met 'inkulturasie' verwys Heitink na integrasie – 'n proses van aanpassing in 'n vreemde post christelike kultuur (digialekultuur). Enersyds gaan dit om die aanpassing van die kerk in 'n omringende kultuur, maar andersyds ook om die vorming van 'n teenkultuur in die soeke na balans en ook die invloed van laasgenoemde kultuur op die omringende kultuur. Volgens Heitink (2007:38) lyk dit asof hierdie dinamiese dialektiese proses tans stagneer.

'n Mens moet altyd verreken dat die prediking in 'n bepaalde kultuur en konteks plaasvind. Volgens McLuhan (1964:9) is die duidelikste manier om na 'n kultuur te kyk deur die middele wat hulle gebruik om te kommunikeer. Die kommunikasiemiddele is 'n manier om te verstaan wie die individu is, wie mense dink God is en hoe God se veranderende boodskap verander het en nog baie gaan verander (Hipps 2009:13). Die kerk (en ook die prediking) se verband met die kultuur is volgens Heitink (2007:333) waarskynlik die belangrikste rede waarom die hedendaagse kerk stagneer en irrelevant word. En as dit die geval is, hoe kan relevante prediking plaasvind? Daarom is dit nou 'n tyd vir die heroriëntasie van die kerk, waarby die subtitel van Heitink (2007) se nuutste boek *'Een kerk met karakter aansluit': "De storing tussen kerk en cultuur wordt in dit boek gezien als de belangrijkste oorzaak voor de stagnatie in de kerk. De culturele revolutie in de jaren zestig van de vorige eeuw heeft de continuïteit in het kerkelijk leven ingrijpend verstoord. De secularisatie zette door en de band tussen kerk en cultuur werd verbroken"* (Heitink 270:333).

Die opkomende digitalekultuur bied dan juis aan die prediking in die kerk 'n unieke geleentheid en uitdaging om deur 'inkulturasie' 'n bydrae te lewer aan die

gemeenskap ten opsigte van singewing, waardevorming, norme bepaling en die bevordering van menslikheid. Dit sluit ook aan by die mens se behoefte aan ervaring soos bespreek in Hoofstuk 2 punt 1.8.3.3 onder verbruikerisme. Die gemeenskap word dus positief aangeraak, opgebou en verander deur die kontak met die kerk en veral die prediking.

2. Die ontwikkeling van 'n praktyk model

In Hoofstuk 1 is die konteks waarbinne hierdie studie plaasgevind het omskryf. Saam met die omskrywing is daar gaan kyk na literatuur om die navorsingsleemte te bepaal. Uit die navorsingsleemte het die probleemstelling, vraagstelling, doelstelling en metode van ondersoek gevolg. In Hoofstuk 2 is daar gekyk na die leefwêreld en tydgees waarbinne gelowiges hulleself bevind en die faktore wat verreken moet word wat die prediking kan beïnvloed. In Hoofstuk 3 word die verskillende hermeneutiese benaderings ondersoek met die doel om die invloed van die hermeneutiek op die homiletiese model aan te toon. Die homiletiese model help om die evangelie so effektief as menslik moontlik deur die preek in diens van God se koninkryk te laat kommunikeer. Die homiletiese model het 'n hermeneutiese en kommunikatiewe kant wat die twee kante van een muntstuk is. Die hermeneutiese kant het te doen met die teks in al sy verbande, die prediker as vertolker van die teks, die hoorder se konteks en sy geloofstradisie. Die kommunikatiewe kant behels dat mens 'n sosiale wese is wat nie sonder taal kan bestaan nie. Sonder tekens en klanke van ander kan hy homself nie vind nie en kan die Evangelie nie verstaan word nie. Die Evangelie is ten diepste 'n kommunikatiewe handeling. Meer nog: Prediking gaan om die kommunikasie van die evangelie. Die empiriese ondersoek in Hoofstuk 4 was 'n 'kwalitatiewe benadering' in die vorm van gestruktureerde onderhoud skedules waarna in diepte onderhoude gevoer is. Agtien gelowiges van agtien verskillende gemeentes in die Paarl was gekies om deelnemers aan hierdie empiriese ondersoek te wees. Uit die empiriese ondersoeke het vyf kern sake na

vore gekom. Die Homiletiese model, die empiriese data en die veranderende kultuur is in Hoofstuk 5 in verhouding gebring met mekaar en gereduseer tot vyf kernbegrippe naamlik:

1. Die belangrikheid van die preek in die homiletiese model
2. Die werk van die Heilige Gees in die preekproses
3. Die toepassing in die preek is nie persoonlik genoeg nie
4. Die lof-en-aanbiddingsbehoefte
5. Die uitsaai-kultuur en die oorgang na die digitale kultuur.

Uit hierdie kernbegrippe vind die praktyk teoretiese veranderinge plaas. Dit kan soos volg opgesom word:

1. By die belangrikheid van die preek in die homiletiese model moet die prediking in die homiletiese model versterk word. Die preek bly onverhandelbaar al verander die kultuur hoe radikaal. Die praktykverstelling wat dus nodig is, is dat predikers nie moet dink dat die erediens en veral die prediking van minder belang word of is nie. Inteendeel, meer tyd, aandag en fokus sal daaraan bestee moet word.
2. By die werk van die Heilige Gees in die preekproses moet die homiletiese model versterk word en meer uitdruklik die werk van die Gees in die teenwoordige kultuur en in die preekproses beklemtoon. Saam daarmee moet die prediker se rol en wandel met God, in die preekproses beklemtoon en verreken word sodat die Woord en Gees tot openbaring kan kom in gelowiges se lewens. Predikers sal meer tyd in God se teenwoordigheid moet deurbring deur gebed en studie van die Woord.
3. By die toepassing in die preek wat nie persoonlik genoeg is nie moet die homiletiese model versterk word deur doelbewuste deelname te skep van die hoorder voor, tydens en na die prediking/erediens. 'Relasionaliteit', dus verhoudinge tussen prediker, gemeentelede (deelnemers) en hul verhouding met God en met mekaar moet deel uitmaak van die

- homiletiese model. Die homiletiek sal moet verreken dat dit eerder 'prediker-deelnemers' moet wees as 'prediker-hoorders'.
4. By die lof-en-aanbiddingsbehoefte moet daar in die homiletiese model 'n toevoeging plaasvind waar liturgiese musiek (lof-en-aanbidding en ander liedere) deel vorm van die homiletiese proses wat sal lei tot 'n beter hermeneutiese kommunikatiewe handeling. Die prediking moet as deel van die liturgie gestel word. Die liturgie, sang en musiek (lof-en-aanbidding en ander liedere) het 'n sterk invloed op die ontvangs en ervaring van die preek. Lof-en-aanbidding moet gemeentelik, uitnemend en eklekties in styl en genre wees.
  5. By die oorgang vanaf die uitsaaikultuur na die digitalekultuur moet daar in die homiletiese model meer 'n bewussyn wees van bestaande en nuwe kommunikasievaardighede. In die opleidingsproses van predikante moet die Homiletiek bewus gemaak word dat preek style wat steeds aan die orde van die dag is, ontwerp is om te kommunikeer binne 'n wêreld wat 'n klompie jare gelede reeds oor en verby is. Die proses van 'inkulturasie' sal verreken moet word om die Evangelie meer relevant te kommunikeer.